

„Ne zárjuk ki, hogy Isten létezik!”

Húsz tézis Istenről

Létezik-e Isten? Létezik-e valami-féle Istenség? Létezik-e egy transzcendens, mindent felülmúló hatalom, a mindenség teremtője? Avagy mindent csak beképzeltük? Nem tudjuk. Lehetséges. Talán. De az is lehetséges, hogy nem létezik. Mindenesetre értelmesebbnek tűnik, hogy kategorikusan ne zárjuk ki, hogy „olyasmi, mint Isten”, létezik, ugyanis:

1. Az istenkérdés alapjában véve nyitott. Isten létét sem bizonyítani, sem cáfolni nem lehet. Helytálló érveket lehet felhozni mindkét álláspont mellett. Mindkét irányultságot tisztelni és becsülni kell.

2. Amióta világ a világ, a földi lét minden megoldhatatlan rejtélyének kristályosodási pontja az Isten iránti érdeklődés. Kiindulópontként a Honnan? és a Hová? kérdése szolgál, s a csodálkozás ama tény miatt, hogy egyáltalán létezik „valami”: Tulajdonképpen miért van valami, és miért nem inkább a semmi van?

3. Nem kevesen azok közül, akik ateistáknak nevezik magukat, csak azért teszik ezt, mert az egyházak vagy vallási intézmények által normaként eléjük tárt istenkép már semmit sem mond nekik, mivel azt nem tudják összeegyeztetni saját tapasztalataikkal, és mivel túlságosan elvontnak és fogalmi irányultságúnak tűnik számukra az áthagyományozott „istentan”.

4. Egyetlen világvallás sem tarthat igényt arra, hogy más vallásoktól eltérően, ő Isten megismerésének és ismeretének kizárólagos, minden emberi megismerési képességet elvileg felülmúló, „igazi” alakjával rendelkezik.

5. Sok embert változatlanul bámulattal és tisztelettel tölt el a „csillagos ég” nagysága és fensége, valamint a mikrokozmosz számtalan kis csodája. Ez azt a kérdést veti fel bennük, vajon mindez csak véletlenül jött-e létre, vagy inkább egy titokzatos teremtő és rendező erő áll-e mindezek „mögött”.

6. Az evolúció olykor teljesen kaotikusnak zajló története ellenére, beleértve az ember megjelenését is, sokan végső soron mégis egy célirányos és értelmet adó hatalom működését látják a világban.

7. Az ember „hiánylényként”, „a lét kiegészítésre szoruló töredékeként” jelenik meg (A. Gehlen). „Az egészen más iránti”, folytonosan feltörő „vágyakozás” (M. Horkheimer) és az a kimondatlan feltételezés, hogy az életnek többnek kell lennie, mint

„minden”, amit tapasztalunk, azt a furcsa sejtést nyilatkoztatja ki, hogy túl minden földi valóságon, létezik egy végső, mindent hordozó alap.

8. Furcsa tény, hogy az emberiség kezdetei óta léteznek egy, a világon túli „magasabb lénybe” vetett hit bizonyosságai. Ez a hit ismételtlen beigazolódott az emberek személyes és kollektív válságaiban.

9. Az emberek otthon és haza iránti vágyakozása talán azt a rejtélyes ősi sejtést leplezi le, hogy létezik egy végső és végérvényes védetség, amelyből az emberek jönnek, és amely felé úton vannak.

10. Számos tudós azt a nézetet képviseli, hogy az agy biológiai szerkezete nyitott egy transzcendens valóságra és az Istenire, és hogy a vallásnak biológiai alapja van. A vallási élményt nem lehet bizonyos neurológiai folyamatokra korlátozni.

11. Tekintettel arra, hogy az ember naponta fájdalmasan éli át, mennyire kikerülhetetlenül ki van téve mindannak, ami éri, és mennyire túlterheli őt mindez – nyilvánvalóan sejtje, hogy léteznek nála hatalmasabb erők, és gyakran úgy érzi, hogy tehetetlenül ki van szolgáltatva ezeknek. Érzékeli, hogy valami többre és másra van ráutalva, mint önmaga. Úgy tűnik, hogy az Isteni ősidők óta integráló elemként tartozik hozzá az élet rendszeréhez.

12. Furcsa és elgondolkodásra méltó már az a tény is, hogy létezik az „Isten” szó, jóllehet olyasmit jelöl, ami az ember tapasztalatainak világában egyáltalán nem fordul elő.

13. Számtalan tapasztalat nyomán Izrael történelme során megerősödött az a meggyőződés, hogy Jahve, Izrael Istene névtelen, rejtőző Isten, aki főként bizonyos áttetsző helyzetekben hirtelenül és váratlanul „jelen van”, és akit nem lehet szilárd alakba vagy szabatosan rögzített képbe foglalni. Ez a meggyőződés megmutatja az utat, hogyan lehetne Istent ma is elgondolni. Isten nem „létezik”, hanem „létrejön, lesz”. Isten „történik” bizonyos helyzetekben – itt meg ott, talán egészen másképp és egészen máshol, mint képzeltük volna.

14. Az élet értelmének hétköznapi megtapasztalásai, amikor hűséggel és becsületességgel, szeretettel és igazságossággal, szimpátiával és szolidaritással találkozunk, nem is szólva a bőkezűségről, a megbocsátásról és az ellenségszeretetről, mindez indítékot nyújt ahhoz a bizalomhoz, hogy vé-

gül is minden történés alapja a rend jóakarató törvénye.

15. A feltétlen szabadság, a határtalan szeretet és a feltétlen személyes törődés tapasztalataiban az az „Istennek” nevezett titok nyilatkozik meg, amely a valóság eleven, az életet teremtő és lehetővé tevő, végső és legmélyebb oka.

16. Isten „személyként” való megnevezése az ókorban talán célszerű volt, mert egészen mást értettek ezen a fogalmon: „személynek” azt mondták, ami minden felszíni érzékelésünk „mögött” áll. A mai személyfelfogás – személy = önálló individuum – elkerülhetetlenül veszélyes félreértésekhez vezet, főként akkor, amikor a kereszténység arról beszél, hogy „egy Istenben három személy van”.

17. Az „Isten” szó manapság meszeszemenően megkopott és sokértelmű: eltérő szocializációja, gyakran szerteágazó értelmezése és erősen megterhelt története miatt igencsak különböző elképzelések kötődnek hozzá, amelyek nem ritkán egyenesen ellentmondásosak. („Isten velünk” vagy „Isten akarja” mint csatakiáltás). Ezért ajánlatos, hogy az „Isten” szót csak igen óvatosan, alázatosan és nagyon ritkán vegyük a szánkra.

18. A körülíró fogalmak alkalmassabbak annak kifejezésére, amit az „Isten” szó jelent; ilyenek a következők: abszolút titok, hordozó alap, a lét őseréje, mindenek őskézdete, az, ami abszolút módon érint engem, a lét rejtett titka, minden létező és minden lét oka, közepe és célja, titokzatosan megszólító és megszólítható *Te*.

19. Aki azt állítja, hogy pontosan ismeri Istent, „az ő belső isteni életét” és „a tulajdonságait”, és határozott kijelentéseket tud tenni ezekről, ezzel csak azt leplezi le, hogy semmit sem fogott fel abból a titokból, amit „Istennek” hívunk. Mert „ha felfogtad, az nem lehetett Isten” (Szent Ágoston).

20. Az Istenről szóló korszerű, hiteles beszédet nem jellemezheti a látszólag rendíthetetlen biztonság és az „Istennek” nevezett titokról alkotott fogalmi „tudás” alaphangja. Inkább a bizonytalanban, leírhatatlanban és felfoghatatlanban való sejtésszerű, óvatos tapogatózást kell kifejeznie, és azt a bátorságot, hogy elgondoljuk az elgondolhatatlant. Az Istennel kapcsolatos „érintkezési formáknak” bártortalanabbaknak és visszafogottabbnak kellene lenniük.

Norbert Scholl